

СПРАВИ ПРО УСИНОВЛЕННЯ – справи, що розглядаються в порядку окр. провадження. справи про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним розглядаються в позов. провадженні (ст. 240 СКУ).

Усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду (ст. 207 СКУ). Усиновлення (удочеріння) є оформлена спец. юрид. актом (рішенням суду) передача на виховання в сім'ю неповнолітньої дитини на правах сина чи дочки (частина шоста ст. 24 ЗУ «Про охорону дитинства»). Усиновлення дитини провадиться в її найвищих інтересах для забезпечення стабільних і гармонійних умов її життя (ч. 2 ст. 207 СКУ, абз. сьомий ст. 1 ЗУ «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»).

Усиновленою може бути дитина (особа віком до 18 років). У виняткових випадках суд може постановити рішення про усиновлення повнолітньої особи, яка є сиротою і не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування (ч. 2 ст. 208 СКУ). Усиновленню підлягають діти, які перебувають на обліку як діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; діти, батьки яких дали згоду на усиновлення; діти, які не перебувають на обліку, але вони є гр-нами України та проживають за її межами, або при усиновленні одним із подружжя дитини другого з подружжя.

Усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа віком не молодша 21 року, за винятком, коли усиновлю-

вач є родичем дитини, а також старшою за дитину не менш як на 15 років, а в разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці не може бути меншою, ніж 18 років (ст. 211 СКУ). Усиновлювачами можуть бути гр-ни України та іноземці. Усиновлювачами не можуть бути особи без гр-ва (п. 12 ч. 1 ст. 212 СКУ).

С. п. у. підсудна суду за місцем проживання дитини. Місцем проживання фіз. особи у віці від 10 до 14 років є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навч. закладу чи закладу охорони здоров'я тощо, у якому вона проживає, якщо ін. місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або орг-цією, яка виконує щодо неї функції опікуна. Фіз. особа, яка досягла 14 років, вільно обирає собі місце проживання (ч. 2, 3 ст. 29 ЦКУ).

До суду подається заява, яка повинна містити: найменування суду, до якого подається заява, ім'я, місце проживання заявника, а також прізви., ім'я, по батькові, вік усиновлюваної дитини, її місце проживання, відомості про стан здоров'я дитини. Заява про усиновлення дитини може також містити клопотання про зміну прізви., імені, по батькові, дати, місця народження дитини, про запис заявника матір'ю або батьком дитини. Подання заяви до суду через представника не допускається (ч. 1 ст. 223 СКУ).

До заяви про усиновлення мають бути додані такі док-ти: 1) копія свідоцтва про шлюб, а також письмова згода

на це другого з подружжя, засвідчена нотаріально, – при усиновленні дитини одним із подружжя; 2) медичний висновок про стан здоров'я заявника; 3) довідка з місця роботи із зазначенням заробітної плати або копія декларації про доходи; 4) док-т, що підтверджує право власності або користування жилим приміщенням; 5) ін. док-ти, визначені законом. Док-ти, що подаються іноземцями, повинні бути перекладені на укр. мову, переклад має бути засвідчений нотаріально (ч. 5 ст. 311 ЦПКУ).

За подання заяви про усиновлення сплачується суд. збір у розмірі 0,2 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (підп. 4 п. 1 ч. 2 ст. 4 ЗУ «Про судовий збір»). Суд. витрати, пов'язані з розглядом С. п. у., відносяться на рахунок заявника (заявників) (ч. 4 ст. 314 ЦПКУ).

При підготовці С. п. у. до розгляду суддя вирішує питання про участь у ній як заінтересованих осіб відповід. органу опіки та піклування, а у справах, провадження в яких відкрито за заявами іноз. гр-н, – уповноваженого органу викон. вл. (служба у справах дітей М-ва соц. політики України). Висновок органу опіки та піклування про доцільність усиновлення і відповідність його інтересам дитини є обов'язковим (ст. 312 ЦПКУ).

С. п. у. розглядається колегіально у складі 1 судді та 2 присяжних (ч. 4 ст. 293 ЦПКУ). З метою забезпечення таємниці усиновлення С. п. у. може розглядатися в закритому суд. засіданні (ч. 3 ст. 313 ЦПКУ).

С. п. у. розглядається за обов'язковою участю заявника, органу опіки та пі-

клування або уповноваженого органу викон. вл., а також дитини, якщо вона за віком і станом здоров'я усвідомлює факт усиновлення, з викликом заінтересованих та ін. осіб (напр., представник закладу освіти, де навчається дитина), яких суд визнає за потрібне допитати.

У разі задоволення заяви суд зазначає в резолютивній частині рішення про усиновлення дитини та, якщо було клопотання заявника про зміну імені, прізви. й по батькові, дати і місця народження усиновленої дитини, про зміну імені, прізви., по батькові усиновленої повнолітньої особи, про запис усиновлювачів батьками. Якщо після ухвалення рішення про усиновлення, але до набрання ним закон. сили батьки дитини відкликали свою згоду на її усиновлення, суд скасовує своє рішення і поновлює розгляд справи. Рішення суду про усиновлення може бути оскаржено в апеляц. порядку.

У день набрання чинності рішенням суду усиновлення вважається здійсненим. Копія рішення суду надсилається до органу держ. реєстрації актів цив. стану за місцем ухвалення рішення, а у справах про усиновлення дітей іноземцями – також до уповноваженого органу викон. вл. для внесення змін до актового запису про народження усиновленої дитини або повнолітньої особи (ст. 314 ЦПКУ).

Після усиновлення дитина урівнюється в особистих і майнових правах із рідними дітьми усиновлювача, його родичами, між якими виникають такі ж права й обов'язки, як між родичами за походженням (ст. 232 СКУ).

Лит.: Волкова Н., Яніцька І. Процесуальний порядок розгляду справ про усинов-

лення дитини громадянами України: окремі аспекти // Юридичний вісник, 2024, № 1; Коваленко О. О. Особливості розгляду справ про усиновлення в окремому провадженні // Порівняльно-аналітичне право, 2018, № 1. URL: <https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/Porivnyalno-analitichne-pravo-1-2018-1.pdf>; Татулич І. Ю. Правове регулювання процедури усиновлення в Україні. В кн.: Legal science and education in Ukraine and EU countries: A paradigm shift. Riga, 2021; Тубольцева Я. С. Особливості суб'єктного складу у справах про усиновлення // Інформація і право, 2019, № 3 (30).

Р. Ю. Ханік-Посполітак.

СПРАВИ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ – передбачені ЦПКУ категорії справ, які обов'язково або за клопотанням позивача мають бути розглянуті в порядку спрощеного позов. провадження, тобто за скороченою процедурою та за відсутності чи обмеженій дії окр. процес. ін-тів.

У ч. 4 ст. 19 ЦПКУ визначено, що спрощене позовне провадження призначене для розгляду певних категорій справ, а також ін. справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. Водночас у ч. 2 ст. 274 ЦПКУ зазначено, що в порядку спрощеного позов. провадження може бути розглянута будь-яка ін. справа, зарахована до юрисдикції суду, за винятком справ, зазначених у ч. 4 цієї статті. Тобто в порядку спрощеного позов. провадження можуть бути розглянуті й такі справи, для яких не є пріоритетним швидкий розгляд справи, що суперечить меті за-

провадження цієї форми позов. провадження.

Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позов. провадження, можна диференціювати за критерієм обов'язковості розгляду саме в цьому порядку:

1) справи, які обов'язково розглядаються в порядку спрощеного позов. провадження:

- малозначні справи;
- справи, що виникають із трудових відносин;

- справи про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд;

2) справи, які суд за наявності відповід. клопотання позивача може розглянути в порядку спрощеного позов. провадження: будь-які ін. справи, віднесені до юрисдикції суду, за винятком справ, які підлягають розгляду лише за правилами заг. позов. провадження (справи, що виникають із сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату дод. витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, розірвання шлюбу та поділ майна подружжя; справи щодо спадкування, приватизації держ. житлового фонду, визнання необґрунтованими активів та їх витребування), і справ, ціна позову в яких перевищує 250 розмірів прожиткового мініму-